

VSI NA DANSKO

NENAD JELESIJEVIĆ

23. 4. 2013 - 13:00

RADIO ŠTUDENT / TEATER V ETER

Pozdravljeni v prvem festivalskem terminu, ki ga posvečamo letošnjemu 18. festivalu sodobnih odrskih umetnosti Exodos. Govorili bomo o otvoritvenem dogodku festivala, premierni izvedbi predstave **Gremo vsi!** v režiji Mareta Bulca in nastopajočih, ter produkciji Zavoda Maska, v koprodukciji z Bunkerjem in Exodosom.

Izhodišče za ta projekt je bilo večno vprašanje: ostati ali oditi. Iz ekonomskih, čustvenih ali drugih razlogov. Med razlogi za in proti odhodu iz domačega okolja so se po odru Stare elektrarne sprehajali za gledališčne standarde nekoliko nenavadni akterji: glasbenice in glasbeniki - Jaka Berger, Miha Blažič oziroma N'toko, Matija Dolenc, Polona Janežič, Tina Perić in Irena Preda. Režiser je želel vzpostaviti simbolno vzporednico med menjavo države bivanja in menjavo bendov, ki je pogosta praksa glasbenikov. S tem je, skupaj z nastopajočimi, vzpostavil pogoje za duhovito relativizacijo samega pomena selitve.

Teritorij teatra in teritorij glasbe sta se nedvomno pomešala tekom pretežno glasbenih nastopov akterjev, ki so izšli iz procesa improvizacij in vaj. Po drugi strani sta ta dva teritorija – če ju razumemo kot medija performansa – v resnici neločljiva. Prav to neločljivost medijev oziroma multimedijevost je možno razumeti kot tisti moment, ki vsebuje potencial upora zoper vsakovrstno ločevanje, ki ga država nenehno reproducira. V mislih namreč imam stalno reprodukcijo meje kot simbolne in hkrati realne ločnice v službi kontrole oziroma kapitalističnega izkoriščanja. Meja, bodisi vidna ali nevidna, služi predvsem spodbujanju in vzdrževanju prekernosti, posledično tudi negotovih pogojev umetniške eksistence. Na Danskem so zaslužki umetnikov višji kot v Sloveniji, vmes so pa številne meje. Hkrati je v deželi Danski nekaj gnilega. In zdi se, da je ravno nepretenciozno poudarjanje tega momenta »gnilobe« neke oziroma katere koli države tisti najdragocenejši prispevek predstave Gremo vsi!.

Predstavo zaznamujejo številni kratki rezi, prekinitve, zaustavitve, ki kot bi nas želele zavestno vrniti tja, kjer v resnici smo – na gledaliških sedežih. Eden izmed akterjev namreč večkrat pozove publiko v stilu »Stop! Gremo vsi skupi, ajde, gremo,« in pri tem odpre vrata dvorane. »Na Dansko,« še doda. Asociacija na deželo, v kateri se po svoje cedita med in mleko, je povsem jasna. Kaj če bi vsi zares šli tja? Tukaj bi pač ostala praznina, zev v prostoru in času, izpraznjen intelektualni in kreativni potencial in tako naprej.

Drugi povezovalni moment, ki iz odrske postavitve, temelječe na raznolikih glasbenih vložkih naredi to predstavo konceptualno podkvano, so tri vprašanja – zastavi jih bobnar –, na katera akterji odgovorijo z vedno enakimi odgovori. Zakaj ti je všeč ta država/ta predstava/ta bend? Ker imam tukaj prijatelje, ker sem se tukaj po naključju rodil in tako dalje. Individualna hotenja, želje in stremljenja so pač stvar avtonomije posameznika, kar je zmeraj vredno poudarka.

Kar sem ob ogledu predstave nekje začutil – morda tudi iz subjektivnih razlogov – je bila nekakšna nakopičena utrujenost nas kreativcev, da ne rečem umetnikov, ki nas izkoriščevalski neoliberalni sistem na vse možne načine poskuša zatreti, da ne rečem skenslati. Ob tem seveda ne gre pozabiti na dejstvo, da ta sistem lahko soustvarjamo tudi mi sami. Sodobna lokalna performativna, teatarska, plesna, glasbena oziroma umetniška scena je bila skozi leta vzpostavljena kot precej kvalitetna in izvirna, številni posamezniki in skupine so se trudili na dolgi rok, gradili nove metode in forme, da bi zdaj mnogi med njimi bili prisiljeni razmišljati o fizični selitvi iz Slovenije zaradi banalnih eksistenčnih razlogov, ki jih povzročajo finančni rezi na področju kulture. Tako balkansko, tako ameriško in tako globalno. In obenem tako fucking kruto. Tudi pevko Tino Perić pričujoče razmere delajo besno, a se vseeno noče seliti. V predstavi predlaga, naj se raje preselijo tisti, ki so ustvarili pogoje za tako imenovani prost pretok delovne sile med državami Evropske unije, sami pa uživajo varnost stalne zaposlitve. Jeza generacije XYZ se očitno čedalje bolj seli tudi na odrske deske, kar je v vsakem primeru pozitiven pojav, ki ga je režiser znal izpostaviti.

Kaj če bi bila ideja, da bi naenkrat odšli kar vsi, udejanjena? To bi pravzaprav bilo povsem protestniško dejanje eksperimentalnega tipa. Takšen eksodus bi lahko povzročil neko novo konstelacijo sil, odpoved vladanju kot ga poznamo, nedvomno demonstracijo moči ljudstva. Odhod po drugi strani pomeni klic po svobodi, po prostosti, po neomejenosti gibanja v prostoru. Pomeni tudi pravico do vrnitve. Utopija klica po odhodu je najbrž uresničljiva kot predrugačena zahteva, kot zahteva po nemogočem. Zahtevati nemogoče pomeni odpraviti meje – v vsakem pomenu – nakar tudi odhod izgubi smisel. Oziroma je potemtakem brezpogojno možen kadar koli. Odhod kot selitev in selitev kot pobeg – pobeg kot drugo ime odrešilnega, osvobajajočega dejanja. Dejanje pobega kot otročje ali kot uporniško dejanje. Odi ali vzeti stvari v svoje roke. Odi, da bi se vrnili ali pač ne. Med vsemi temi pomeni dejanja odhoda, selitve, migracije je predstava - upravičeno - najbolj izpostavila sâmo avtonomijo odločitve o tem koraku. Na poti te odločitve so sicer zmeraj določene systemske ovire, ki so tukaj le zato, da se jih odpravi. Sploh skozi, znotraj in ob pomoči umetnosti. Povsem romantičen skupinski glasbeni komad na koncu predstave je temu zgolj pritrdil.

Recenzijo predstave *Gremo vsi!* je napisal Nenad J.